

Herczeg Bálint – Kotsis Ágnes – Trón Zsuzsanna*

Kari hírek, tudományos rendezvények

A következőkben három, a karon, illetve a kar által ebben a tanévben megrendezett eseményt mutatunk be. Az első kettő konferenciabeszámoló, melyből az őszi konferencia összefoglalóját Herczeg Bálint, a tavasziét Kotsis Ágnes írta, a harmadik pedig, mely a karon hagyományosan megrendezésre kerülő Proszemináriumi Versenyről szóló beszámoló, Trón Zsuzsanna tollából származik.

A kar 2006. október 20-án rendezte meg az immár hagyományossá vált őszi konferenciáját **Európai Unió – Tudásalapú társadalom – Foglalkoztatás – Oktatás** címmel.

A délelőtti plenáris ülés előadói közül elsőként *Prof. Dr. Csaba László* előadását hallhattuk *A fiskális alapú divergencia hatásai az új EU-tagállamokban* címmel, melyben a tagállamok államháztartását elemezte. Alapvető állítása volt, hogy a pénzügyi feyelem megtartása szükséges feltétele a növekedésnek. Negatív példaként sorolta fel a nagy európai országokat (Németország, Franciaország, Olaszország és Nagy-Britannia), Lengyelországot és Magyarországot, ahol a nagy államháztartási hiány és a növekvő államadósság mellett alacsony vagy csökkenő a növekedési dinamika. A feyelem fellazulása több dologgal is magyarázható: bizonyos esetekben a széteső kormányzati erő, más esetekben a populizmus térnyerése lehet a magyarázat. Lehetővé teszi a túlzott hiányt az, hogy a nemzetközi tőkepiacok feyelvezőereje jelen esetben csökken, mivel hajlamosak az eurót használó (és jövőben a bevezetését tervező) országokat közös blokkként kezelni, így elmaradnak az egyedi mérlegelések és a nagy hiányt felhalmozó országok kiigazításra kényszerítése. Ennek a folyamatnak a ránk vonatkozó káros gazdasági hatásai közül Csaba professzor a kizorítási hatást, az érdekcsoportok térnyerését, az egyre távolabb kerülő eurót emelte ki. E káros hatásokat egy nem kiegyensúlyozott és így fenntarthatóságában megkérdőjelezhető kiigazítás próbál megszüntetni. Tanulásképpen az előadó felhívta a figyelmet a fenntartható növekedést elősegítő intézményrendszer hiányára és az emiatt kimaradó történelmi lehetőségekre (az euró gyors bevezetése, világgazdasági fellendülés stb.).

Másodikként *Dr. Fülöp Gyula* előadása hangzott el, *A vállalkozásoktatás elvi összefüggései* címmel. Kutatásának központi kérdése, hogy a magyarok alacsony vállalkozási kedve mögött nem a közgazdászok oktatása áll-e. Az oktatás célja az lenne, hogy olyan vállalkozások jöjjenek létre, amelyek öntanulóak, azaz képesek alkalmazkodni és reagálni a környezetben bekövetke-

* Herczeg Bálint a Debreceni Egyetem közgazdaságtudományi Karának nappali tagozatos PhD-hallgatója, e-mail: balint.herczeg@econ.unideb.hu. Kotsis Ágnes a Debreceni Egyetem Közgazdaságtudományi Karának nappali tagozatos PhD-hallgatója, e-mail: agnes.kotsis@econ.unideb.hu. Trón Zsuzsanna egyetemi tanársegéd a Debreceni Egyetem Közgazdaságtudományi Karán, e-mail: zsuzsanna.tron@econ.unideb.hu.

zett változásokra, hiszen talán ez fogja a legnagyobb versenyelőnyt jelenteni a későbbiek során. Ezeknek a céloknak az eléréséhez az előadó véleménye szerint más hangsúllyal, gyakorlati orientációval kellene oktatni a vállalatok vezetését, nagyobb hangsúlyt fektetve az esettanulmányokra és szerepjátékokra. Ezt az állítást egy kérdőíves felmérés eredményével is alátámasztotta, mely szerint a hallgatók a hagyományos előadásokat tartották a legkevésbé hasznosnak a vállalkozási ismeretek elsajátításában.

A szépszámú hozzászólás és kommentár előtt *Prof. Dr. Makó Csaba* tartotta meg a harmadik előadást *Munkaszervezeti paradigmák nemzetközi összehasonlításban (EU-15 vs. NMS+2: Előzetes tapasztalatok)* címmel. Az előadó által ismertetett tanulmány egy Magyarországot is magában foglaló nemzetközi felmérés első eredményeit foglalta össze. A felmérés során az EU15 és az újonnan csatlakozott országok munkaszervezeti jellemzőit és az azokból kialakított klasztereket, modelleket hasonlították össze. Nem meglepő eredmény, hogy az EU15 országait, leginkább a tanuló/posztfordi szervezeti modellek jellemzik, melyekben a munkavállaló autonómiát élvez a munkamódszer kialakításában, és rendkívül fontos a problémamegoldás képessége, az új dolgok tanulásának lehetősége. Ezzel szemben az újonnan csatlakozott országokban még fontos szerepe van a tradicionális szervezeti modelleknek, ahol a komplex feladatok megoldása kevésbé jellemzi a munkavállaló munkakörét. Makó professzor úr kiemelte, hogy a gyorsan erodálódó tudás mellett mennyire fontos szerepe van a vállalatok tanulási képességének, és hogy a tanuló szervezetek nagyobb aránya több innovációt, és ezen keresztül nagyobb növekedést eredményezhet.

Prof. Dr. Hámori Balázs előadásában (*A verseny átalakulása a tudásgazdaságban*) az információgazdaságban jelentkező versenyt erősítő, illetve gyengítő jellemzőket gyűjtötte össze. Megállapításai szerint a versenyt, jellegét tekintve, intenzív schumpeteri versenyként lehet leírni, ahol az innovációs verseny és a rövid életű technológiák nem adnak lehetőséget hosszú életű monopóliumokra. Mindemellett a verseny fokozódását a lock in és hálózati hatások, komplementaritási problémák korlátozzák.

Végül *Dr. Bógel György* előadása zárta a plenáris ülést, melyben az előadó *Az informatika és a versenyképesség* kapcsolatáról szólt. Kifejtette, hogy láthatóan van kapcsolat az informatikai beruházások és a termelékenység között, de jelentős különbség lehet vállalati és szektorszinten egyaránt. Sőt, az USA és az európai országok közötti termelékenységbeli különbséget is lehet részben az eltérő arányú IT beruházásokkal magyarázni. Mindemellett az előadó hangsúlyozta, hogy a versenyképesség eléréséhez nem elegendőek az informatikai beruházások, hanem ehhez megfelelő intézményrendszer kialakításán, azaz Magyarország esetében megszorításokon és reformokon keresztül vezet az út.

A konferencia délutáni programjának szekcióüléseiben a három szekció témájában (nemzetközi gazdaságtan, oktatás, e-gazdaság) kutató doktoranduszok előadásaira került sor.

A tavasz egyik rangos eseménye a március 9-én a Debreceni Egyetem Közgazdaságtudományi Karának Közgazdaságtan Tanszéke, a MTA Debreceni Területi Bizottsága Jogi- és Közgazdaságtudományi Szakbizottsága és a Hajdú-Bihar Megyei Kereskedelmi és Iparkamara közreműködésével megrendezésre került **„Fecseg a felszín, hallgat a mély” – tudatok és tudatalattik a gazdaságpolitikában** című konferencia volt.

A konferencián hat rangos előadótól hallgathattak meg előadást az érdeklődők a magyar gazdaságpolitika nemzetközi és történelmi összehasonlításának témakörében – a rendezvény a gazdaságpolitikai folyamatok megértéséhez kívánt hozzájárulni.

Az első előadást Antal László, a Debreceni Egyetem és a Budapesti Műszaki Egyetem

Közgazdaságtudományi Karának egyetemi tanára tartotta *Folyamatosság és változás a formális és informális magyar intézményrendszerben* címmel, amely témájában a gazdaságpolitikai reform megtörténének sajátosságait elemezte. Rámutatott arra, hogy van egy lényeges különbség a mai reformok és a szocializmus megreformálására irányuló törekvések között, jelesül, hogy a reformoknak ma nincsenek ideológiai korlátai. Ugyanakkor elmondható, hogy nincs olyan reform, amely ne sértené valamely érdekcsoport érdekeit, ezért gyakran elstiettek, kihasználva az érdekközlációk felbomlásának pillanatát.

Györfly Dóra, a Debreceni Egyetem Közgazdaságtudományi Karának adjunktusa *A hiány – 1980-ban és 2007-ben* című előadásában a magas költségvetési hiány kialakulásának okaival foglalkozott. E jelenség a gyakran emlegetett olyan magyarázatok helyett, mint a demokrácia, az előre nem látható tényezők, a fejlődés és a felzárkózás kényszere, az előadó szerint olyan társadalmi attitűdökből vezethető le, melyek mind a bevételi, mind a kiadási oldalon érvényesítik a hatásukat – bevételi oldalon az adóelkerülést, kínálati oldalon pedig a populizmust ösztönzik. Az előadó a hiány orvoslásának egyik lehetőségét a társadalmi konszenzusban látja, amelyet alkotmányba foglalt fiskális szabályokkal lehetne intézményesíteni. Az előadás alátámasztotta azt a nem túl optimista, de a konferencián több ízben visszatérő megállapítást, mely szerint a magyar gazdaság nincs eleve sikerre ítélve, és kedvezőtlen esetben egy lassú fejlődéssel jellemezhető növekedési pályára is állhat.

Muraközy László, a Debreceni Egyetem Közgazdaságtudományi Kar Közgazdaságtan tanszékének tanszékvezető egyetemi docense *Államaink állama – államaink álma* című előadásában az államháztartás kínálati oldalának alakulását vizsgálta a 20. század közepéig visszanyúlva. Az előadás fő megállapítása az volt, hogy Magyarországon a puha diktatúrát puha kapitalizmus váltotta fel, mely szerint míg a magángazdasági szereplők költségvetési korlátja megkeményedett, addig az államé puha maradt. Nem változtak ugyanakkor az állammal szemben támasztott elvárások, ami az ideális államról alkotott kép megváltozását hozhatta volna magával.

A konferencia egyik nagy érdeklődéssel kísért előadása Bokros Lajos, a Közép-európai Egyetem vezérigazgatója és tanára által *A visegrádi országok eltérő fejlődési útjai a rendszerváltás óta* címmel tartott hozzászólása volt, melyben e három (illetve 1993 után négy) ország gazdaságtörténeti összehasonlítását végezte el. A három ország esetében már a kiindulási feltételek is igen eltérőek voltak, hiszen míg Magyarországon és Lengyelországban a puha diktatúraként emlegetett rendszer engedett némi kísérletezést és piaci reformot, addig Csehszlovákiában nem hogy megvalósítani nem lehetett ehhez hasonló reformokat, de nyíltan még beszélni sem lehetett róluk. Mindemellett mégis Csehszlovákia volt az iparilag legfejlettebb a három ország közül. A kiindulási feltételek közé sorolható még az eladósodás mértéke is. A rendszerváltás viszont mindhárom országban békésen zajlott le, ám ennek következményei igencsak eltérőek voltak. Míg Csehszlovákiában a kemény diktatúra ellenhatásaként erős cenzúra jött létre a régi és az új politikai elit között, ami meghatározta a pártok gazdaságpolitikai ígéreteit, hiszen ezáltal könnyebb volt elfogadtatni az átalakulással járó visszaesést, addig például Magyarországon az első választás is a pártok irreális ígéreteinek versenyét hozta. További különbségként lehet említeni a privatizáció eltérő formáit. Csehországban a kuponos privatizáción keresztül megvalósíthatónak tartották a mikroökonómiai stabilizációt, ami azonban kudarcra volt ítélve, hiszen hiába voltak a cseh vállalatok látszólag jó állapotban – ellentétben a nagy adósságot felhalmozó magyar és lengyel vállalatokkal –, piac hiányában nem tudhatta senki, hogy valójában mennyit is érnek. Ezzel szemben Magyarországon és Lengyelországban éppen a fentebb említett okok miatt volt szükség a külső tőke bevonására, Szlovákiában pedig a privatizáció egy sajátos formája, az ún. „haveri” privatizáció valósult meg. Ugyanakkor 1998 óta Szlovákiában komoly intéz-

ményi reformok zajlottak le, amelyek következtében intézményi fejlődés tekintetében megelőzte Magyarországot. Az előadó nagy hangsúlyt fektetett a magyarországi vállalati szféra átalakulására – kiemelve annak gyorsaságát –, amelynek a 95-ös kiigazítás sikere is nagyban köszönhető.

Csaba László, a Debreceni Egyetem Közgazdaságtudományi Kara és a Közép-európai Egyetem tanára *Átmenet, de hová? Társadalmi divergencia Kelet- és Közép-Európában* című előadásában elméleti oldalról közelítette meg az átmenet kérdését. Megállapítása szerint bár korábban úgy tűnt, hogy az átmeneteknek jól leírható elmélete van, visszatekintve ez már nem bizonyul igaznak. Tételét hat állításra alapozta. Egy: az átmeneti országok négy, eltérő modellű csoportra oszthatók (kelet-közép-európai országok, a FÁK-országok, balti és balkáni államok). Kettő: minél inkább szabadpiaci modell valósul meg, annál kevésbé az államhoz köthető az egyén sikere, és annál kisebbek az egyenlőtlenségek. Három: a középosztály minden átalakuló országban széttöredezett és erősen függ az államtól. Négy: ehhez kapcsolódik az oktatás és a munkapiac problémái: az alacsony foglalkoztatás, a szegénység, az egyre romló minőségű közoktatás és a rugalmatlan munkapiac problémája. Utóbbi kettő akadályozza a fiatalok elhelyezkedését, és ezáltal generálja az első kettőt. Öt: a jóléti modell kialakulását más tényezők is befolyásolják (mint például a nyersanyag-ellátottság). Hat: a laza költségvetésű szociálpolitika nem jó, mert a gyengék kárára történik és növeli az egyenlőtlenségeket.

Mindebből az következik, hogy a gazdasági szükségszerűség nem elégséges feltétele a politika racionálissá válásának. Könnyen előfordulhat ugyanis, hogy a társadalom ellenáll a változásnak. Így, bár a gazdasági lemaradás nem törvényszerű, a visegrádi országok esetében nem kevés ok van az aggodalomra.

Török Ádám, a Pannon Egyetem és a Budapesti Műszaki Egyetem tanára „20 ans après” *elmélkedés a stabilizációs gazdaságpolitikák változó súlypontjáról* című előadásában egy 20 évvel korábban készült kutatás eredményeit értékelte újra, amelynek célja egyrészt a magyar stabilizáció eszközeinek feltárása, másrészt a stabilizáció és a politikailag még nem kényes reformok körének behatárolása volt (Argentína, Törökország, Brazília, Spanyolország, Jugoszlávia, Izrael, Olaszország és Chile helyzetének vizsgálatán keresztül). Visszatekintve úgy értékelte, hogy a sikeres stabilizáció alapja az intézményi és szabályozási reform, illetve hogy a kis államnál fontosabb a hatékony állam, vagyis az államnak magára kell vállalnia bizonyos feladatokat. Továbbá monetáris területen csak a jegybanki függetlenség elve mellett végbemenő reformok lehetnek sikeresek. A külgazdasági nyitást, amely a reformok leggyorsabban megvalósuló eleme volt, egyértelműen kedvezőnek ítélte.

Az előadásokat követő kerekasztal-beszélgetések során felmerülő érdekes kérdések közül a legtöbb vitát kiváltónak az bizonyult, hogy mennyire meghatározó a szocialista múlt a mai gazdasági problémák szempontjából, illetve hogy hogyan alakult a magyar közgazdászok szerepe a gazdaságpolitikai döntések meghozatalában.

A konferencia megmutatta, hogy sem a gazdasági siker, sem a gazdasági bukás nincs borítékolva sem Magyarországon, sem a többi közép-kelet-európai ország esetében.

Karunk hagyományos, évente megrendezett eseménye a **Proszemináriumi Verseny**, melyen az első éves hallgatók számolnak be féléves (korábban éves) munkájukról. Idén erre a rendezvényre február 27-én kedden, délután 4 órakor került sor az A/19-es előadóban. A döntőbe való bekerülés nem volt egyszerű. Először is a proszemináriumi csoport vezetőjének kellett kiválasztania a csoportjából azt az egy-két hallgatót, aki a házi-dolgozatát a legjobban elkészítette. Ezután minden dolgozatot értékelt egy bíráló is a kutatás, szerkesztés, tartalom és külalak szempontjából. Mivel így is 16 dolgozat került a versenybe, előzsűrizést kellett végeznünk, így végül

8 hallgatónak nyílt arra lehetősége, hogy dolgozatát szóban is megvédje egy 5 tagú zsűri előtt. A zsűri tagjai Károlyi Géza, Láng Eszter, Muraközy László, Tarnóczy Tibor és Ujhelyi Mária voltak. Az előadóknak 10 percük volt a dolgozat bemutatására, majd további öt percük arra, hogy válaszoljanak a felmerült kérdésekre.

Az első előadó Hajdú Tímea volt, aki az egészségügy aktuális problémáiról beszélt. Azt vizsgálta, hogy szükséges-e az egészségügyi reform Magyarországon. Györffy Dóra témavezetése alatt azt elemezte, hogy mi magyarok mennyire vagyunk egészségtudatosak életünkben, és költésztudatosak az egészségünkkel kapcsolatban. Egy ausztrál és egy új-zélandi példát hozott esettanulmányként, ráadásul nagyon talpraesetten elmondta saját véleményét is a napjainkban zajló egészségügyi reformról.

Ezután következett egy jól összefogott, tartalmas előadás a svéd modellről Nagy Bernadett előadásában. A kicsit szigorú előadásmód mögött egy logikusan felépített, széleskörű szakirodalomra (köztük számos angol nyelvűre) támaszkodó dolgozat állt, melyre a bíráló az összes dolgozat közül a legmagasabb pontot adta. A zsűri véleménye is egyöntetűen pozitív volt, mely elismerés egyaránt illeti Nagy Bernadett szemináriumvezetőjét, Ricz Juditot is – a kedvező elbírálás a verseny legjobb helyezését jelentette az előadó számára.

A harmadik előadást Nagy Gyulától hallottuk *Az Európai Unió agrárgazdaságának fejlődése* címmel. Az előadást a kivetítőn lassan megjelenő mondatok akadályozták, és bár az előadó képességeit meggyőzőnek, a dolgozatot pedig szépnek értékelte a bizottság, a technikai eszköz kezelése sokat rontott a végső eredményen. A zsűri még azt is hiányolta, hogy a Közös Agrárpolitika napjainkban is zajló reformjáról viszonylag keveset szólt Trón Zsuzsanna tanítványa.

Ötvös Barbara Bulgária uniós taggá válását követte nyomon dolgozatában (Láng Eszter témavezetésével), Szabó István pedig Finnország gazdaságát elemezte (szemináriumvezetője Sigér Fruzsina). Dolgozatukat jó irodalom-feldolgozás és sok idegen nyelvű forrás, előadásmódjukat pedig lámpaláz jellemezte. Sajnos. Pelyhe Tibor (Kiss Anita hallgatója) sokat rontott teljesítményén azzal, hogy ülve tartotta előadását, ám Tarnóczy tanár úr kérdéseire ügyesen válaszolt.

Nagyon szép előadást tartott Pokol Tamara, napjaink diplomásainak helyzetét mutatva be Kun András témavezetésével. A magyar munkaerőpiac változásait illetően összevetette a jelenkor kutatásainak két irányzatát, és arra a kérdésre kereste a választ, hogy valóban szükség van-e annyi diplomásra, amennyit a felsőoktatás ma kitermel. A diplomák elértéktelenedésére nem talált egyértelmű bizonyítékot, de további kutatómunkát ígért a zsűri tagjainak. Ki tudja, talán egy jó TDK-dolgozat első fázisát hallgathattuk. Munkáját a zsűri második helyezéssel honorálta, melyen Hajdú Tímeával osztozhatott.

Utolsó előadónk Szűcs Ágnes volt (témavezetője Erdey László), aki a közvetlenül a rendszerváltás utáni és jelenkori magyar munkaerőpiacot elemezte. Statisztikai adatok tükrében vizsgálta a munkanélküliség, az inaktivitás és a munkakeresés legfontosabb jellemzőit, és a felmerült kérdésekre is aktuális adatok felmutatásával tudott válaszolni. A zsűri az előadót harmadik helyezéssel jutalmazta.

Összességében elmondható, hogy nagyon szép munkát végeztek az első éves hallgatók, és a tavaly még két féléves prozemináriumi munka továbbra is képes a tudományos diákkör utánpótlását kitermelni. Gratulálunk minden résztvevőnek!